

říjen 2009

Imigrace jako ultrapravicové téma ve volbách do Evropského parlamentu

Alida Bélaiová, Miroslav Mareš

Abstrakt:

Tento komentář stručně posuzuje roli protipřistěhovalecké rétoriky na úspěchu některých ultrapravicových stran v červnových volbách do Evropského parlamentu. Zatímco v západní Evropě je tato role dominantní, ve středovýchodní Evropě ji zastihují jiná témata.

***

Letošní volby do Evropského parlamentu přinesly v několika zemích výrazné zisky pro krajní pravici, i když nedošlo k žádnému zásadnímu „zhnědnutí“ Evropy, jak někteří pozorovatelé očekávali. Ultrapravicové politické strany přitom v předvolební kampani využívaly i protimigrantskou rétoriku. Tématu imigrace se věnovaly i strany z dalších stranických rodin, ať již jednoznačným odmítnutím ultrapravicových argumentů (což platí pro většinu stran zelených) nebo „umírněným“ protiimigračním postupem (což platí pro většinu konzervativních stran).

V současné době nejsou známa přesná empirická data o vazbě mezi postoji k imigraci a volebním rozhodováním voličů. Přesto je na základě znalosti určitých trendů v různých státech a regionech Evropské unie možné odhadnout roli imigrantské tematiky v evropské volební soutěži a její vliv na pozici krajní pravice v Evropském parlamentu. Je přitom třeba mít na paměti, že antiimigrační postoje se prolínají i s obecným nacionalismem a protievropskými postoji krajní pravice, což se projevilo zvláště odporem k návrhům zástupců některých států na rozdělování azylantů mezi členské země EU.

V předvolební kampani byla ze strany krajní pravice využívána různá témata, přičemž imigrace byla pochopitelně velmi důležitá. Odpor vůči imigraci je v podstatě jedním z identifikačních znaků krajní pravice v evropském prostoru. Je však otázkou, zda byla imigrační témata natolik rozhodující, jak se zdálo z některých povolebních komentářů. Krajní pravice netvoří v Evropě natolik jednolitou a homogenní skupinu, za jakou je někdy považována. I vymezení hranice mezi krajní pravíci a konzervativci je mnohdy obtížné.

V západní Evropě uspěly především krajně pravicové strany nového populistického typu, jako byla nizozemská Strana pro svobodu (PVV) Geerta Wilderse, v podstatě i Britská národní strana (BNP) a strana Práví Finové (PS). Několik stran z „vlny krajní pravice“ 80. let sice

obhájilo zastoupení v Evropském parlamentu, ale oproti volbám v roce 2004 zaznamenaly ztráty. Platí to hlavně pro francouzskou Národní frontu (FN) Jean-Marie Le Pena a pro Vlámský zájem (VB). Důležitý byl zisk dvou mandátů pro Svobodomyšlnou stranu Rakouska (FPÖ), i když očekávala nárůst počtu hlasů. Uspěl i řecký ortodoxní LAOS.

U všech výše uvedených stran byla kampaň proti imigrantům výrazným prvkem jejich předvolební politiky a na základě medializovaných témat jejich programatiky se lze domnívat, že u PVV, BNP, FN, FPÖ a zřejmě i u LAOSu (pod vlivem antiimigrantských nepokojů) se stala podstatným důvodem jejich volebních zisků. Nicméně je třeba vnímat antiimigrační rétoriku v kontextu dalších témat, jako jsou počínající dopady ekonomické krize anebo oslabení důvěry v tradiční politiku, což se projevilo ve Velké Británii po skandálech poslanců Dolní sněmovny se zneužíváním státních příspěvků. Řada západoevropských stran se rovněž ohrazovala proti výhodám, které z jejich pohledu mají chudší země EU, a fakticky se tak vymezovala i proti východnímu rozšíření.

V postkomunistických zemích Evropské unie se rovněž krajní pravice vyslovuje proti imigraci, je to však méně významné téma než v členských zemích někdejší patnáctky. Spíše než imigrace hrála v předvolebním boji krajně pravicových stran roli jiná témata. Mezi tato témata patří zejména romská problematika a řešení problémů na domácí scéně.

Příkladem je maďarská extrémně pravicová strana Jobbik (jobbik znamená „více pravý“ nebo „lepší“), která se stala jedním z největších překvapení voleb do Evropského parlamentu v celé Evropské unii. Získala necelých 15 % hlasů¹ a 3 mandáty, což je nebyvalý úspěch, neboť se jedná o – doposud – mimoparlamentní stranu. V médiích i v Bruselu však její úspěch vyvolal značné obavy z rostoucího vlivu extremistů v Evropě. K jejich úspěchu určitě výrazně přispěla také ekonomická krize, která zasáhla Maďarsko velkou měrou. Maďarský politolog László Ölls však mezi důvody tohoto úspěchu řadí také zhrubnutí maďarského politického života a ignorování témat, která skutečně zajímají běžné občany.

Hlavním volebním heslem Jobbiku bylo „Maďarsko patří Maďarům“. Je zajímavé zamyslet se nad tím, co tímto heslem chce Jobbik říci. Má na mysli současné Maďarsko nebo území Velkého Maďarska? A Maďary myslí současné obyvatelé Maďarska, nebo všechny Maďary i mimo území dnešního Maďarska? Vzhledem k celkové rétorice Jobbiku, jejíž podstatnou část tvoří odkazy na Velké Maďarsko, se lze domnívat, že Jobbik má na mysli Maďarsko před Trianonem a všechny Maďary i mimo území dnešního státu, nicméně toto jistě dvojsmyslné heslo nebylo nikdy ze strany Jobbiku blíže vysvětleno. V Maďarsku tvoří velkou část přistěhovalců Maďaři z okolních států – zejména z Rumunska (cca 50 % všech přistěhovalců je z Rumunska; viz graf č. 1). Přistěhovalectví se Jobbik věnuje dlouhodobě, je však nutné konstatovat, že v předvolebním boji voleb do Evropského parlamentu se tato problematika, až

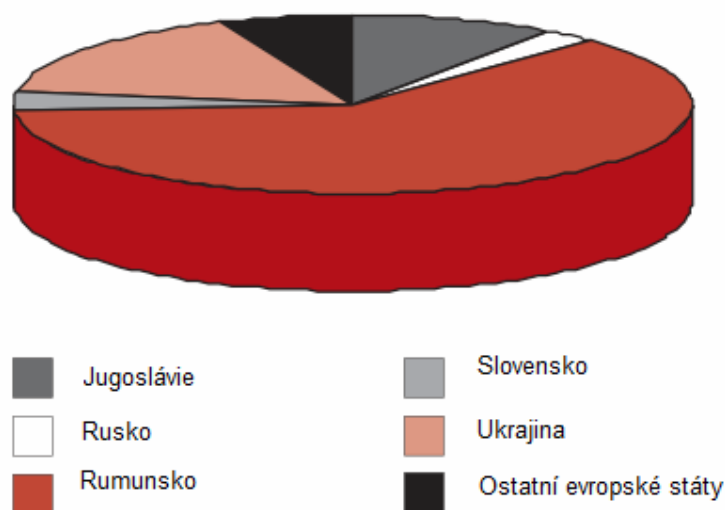
¹ Viz stránky Evropského parlamentu:

http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/elections2009/cs/hungary_cs.html

Jedná se o 427 213 hlasů. Pro porovnání česká Národní strana získala 0,26 % hlasů a Slovenská národní strana získala 5,55 % hlasů.

na střípky, dostala do pozadí. Mezi tyto střípky patří striktní odmítnutí rozdělování azylantů z Afriky a jiných států, které navrhly státy jižní Evropy, jež se s tímto problémem výrazně potýkají. Jobbik také upozorňuje na mírnou azylovou a imigrační politiku jak Maďarska, tak Evropské unie. Problém vidí zejména v tom, že jakmile se již imigranti dostanou do Evropské unie, je kvůli Schengenskému prostoru těžké je zastavit a mohou se tudíž přesouvat libovolně v rámci samotné Evropské unie. Na hranicích se Srbskem, odkud velká většina imigrantů přichází, se nachází stěžejní dopravní uzly – hlavní železniční tah Vídeň - Bělehrad, ale také dálnice spojující Řecko s ostatními státy západní Evropy. Maďarská policie na základě vstupu do Schengenského prostoru zintenzivnila kontrolu této hranice a tvrdí, že se jim podaří zachytit 98 % všech, kteří se snaží ilegálně překročit hranice. Jobbik však požaduje také zjednodušení a zrychlení procesu vracení přistěhovalců zpět do státu jejich původu.

Po zveřejnění výsledků voleb do Evropského parlamentu se nový europoslanec Csanád Szegedi vyjádřil, že Jobbik bude v Evropském parlamentu žádat zrušení Benešových dekretů², na jejichž základě byli po 2. světové válce odsunuti příslušníci národnostních menšin – zejména Němci a Maďaři. Rok 2010 chce Jobbik označit za rok Trianonu – chce totiž dosáhnout zrušení Trianonské dohody, díky níž Maďarsko ztratilo 2/3 svého území a polovinu obyvatel. Toto téma rozdmýchává emoce i na druhé straně Dunaje: Slovenská národní strana, známá svým protimaďarským postojem, v reakci na vyjádření Szegediho prohlásila, že v Evropském parlamentu navrhne usnesení o odmítnutí požadavků na změnu hranic.³

Graf č. 1 – Rozdělení přistěhovalců z Evropy v Maďarsku

Zdroj: Központi sztatistikai hivatal (Maďarský ústřední statistický úřad), 2007, s. 231
<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsjell.pdf>

² Viz web CT24: <http://www.ct24.cz/svet/57949-madarsti-extremiste-v-ep-chteji-zrusit-benesovy-dekrety/>

³ Tamtéž.

Pro Slovenskou národní stranu byla imigrace upozaděným tématem. To platí i pro polskou krajní pravici, která se zaměřila hlavně na odpor vůči domácí levici a vůči moci Bruselu a na tradiční morální hodnoty.

V České republice se protiimigrantské výpady objevily v kampani Dělnické strany (DS), Sdružení pro Republiku – Republikánské strany Československa (SPR-RSČ) i Národní strany (NS). Národní strana např. uspořádala několik protestních islamofobních shromáždění a přihlásila se i k internetovým stránkám s xenofobní tematikou „Imigranti. Chcete je? (www.chceteje.cz). Je přitom zajímavé, že i když NS imigrantský problém tematizovala zřejmě nejsilněji (v kontextu islamofobní profilace), ze všech tří uvedených stran získala nejmenší počet hlasů. Ten však pro všechny tři strany nepřesáhl v součtu ani 2 %, což je ve srovnání s řadou dalších evropských zemí téměř zanedbatelný zisk. Hlavní téma ultrapravice v ČR obdobně jako jinde ve středovýchodní Evropě tvořila kritika negativ spjatých z jejího pohledu s romskou komunitou.

Avšak imigrace je rovněž důležitou součástí programatiky Dělnické strany. Věnuje se jí čtvrtý bod jejího současného programu, s nímž šla i do evropských voleb. Uvádí se v něm: „*Lidé bez státní příslušnosti budou vyloučeni ze všech státních podpor a dotací. Nechceme být „žumpou Evropy“ a zemí plnou imigrantů, přistěhovalců ze států bývalého Sovětského svazu, Balkánu, Asie, Dálného východu apod. Požadujeme zrušení přistěhovaleckých táborů a zrušení všech podpor pro přistěhovalce. Politický azyl či povolení k pobytu může dostat pouze osoba splňující morální kvality a odborné znalosti, u níž je předpoklad, že se přizpůsobí národním tradicím a zvykům občanů České republiky a je zde záruka plné asimilace do většinové společnosti*“.⁴

Nové složení EP opticky umožňovalo sestavení čistě krajně pravicové frakce, k čemuž by napomohla i shoda v otázce odporu k imigraci. K němu však nakonec nedošlo pro spory mezi jednotlivými stranami. Ve střední Evropě jsou živé historické nacionalistické reminiscence, které brání spolupráci Jobbiku na straně jedné a slovenských a rumunských národovců na straně druhé. Je však zřejmé, že antiimigrační rétorika bude tvořit tmelící prvek krajní pravice v EP i mimo něj a že se stane tématem pro zviditelňování krajně pravicových poslanců.

---

⁴

Viz

http://www.delnicka-strana.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=74&Itemid=103

Zdroje a literatura:

- Bán, A. (2009): Velké řeči z malého Maďarska. Hospodářská krize a nacionalismus v Karpatské kotlině tvoří výbušný koktejl. Online, <http://www.reflex.cz/Clanek36667.html>, navštíveno 12. 8. 2009.
- Beer, Angelika (Hrsg.)(2009): Europa in Visier der Rechtsextremisten. Berlin/Bruxelles: Die Grünen/EFA, online, http://www.angelikabeer.de/stepone/data/downloads/3f/00/00/Europa_im_Visier_der_Rechtsextremen.pdf, navštíveno 12. 8. 2009.
- Dělnická strana: Program Dělnické strany, online, http://www.delnicka-strana.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=74&Itemid=103, navštíveno 12.8.2009.
- EU: extreme Rechte gestärkt (2009), Blick nach Rechts, online, <http://www.bnr.de/content/eu-extreme-rechte-gestaerkt>, navštíveno 8. 6. 2009.
- Hungary battles illegal immigration. Online, <http://209.85.129.132/search?q=cache:S99d2IL5XmQJ:www.jobbik.com/%3F%3D169+immigration+of+Jobbik&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>). Navštíveno 12. 8. 2009.
- Klimša, K. (2009): Jobbikova zvěst nejen pro Maďarsko. Online, <http://www.bbks.jaso.sk/index.php?i=1628>, navštíveno 12. 8. 2009.
- Központi sztatistikai hivatal (2007): *Társadalmi Jellemzők 2006*, Budapest: KSH.
- Maďarští extrémisté v EP chtějí zrušit Benešovy dekrety. Online, <http://www.ct24.cz/svet/57949-madarsti-extremiste-v-ep-chteji-zrusit-benesovy-dekrety/> Navštíveno 12. 8. 2009.
- Mareš, Miroslav (2009): Evropské volby skončily, zapomeňte? Nasipolitici.cz, online, <http://www.nasipolitici.cz/cs/clanky-tydne>, navštíveno 12.8.2009
- Mudde, Cas (2007): *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Palata, L. (2009): „Jobbik je dítě maďarské politiky.“ Online, http://www.lidovky.cz/jobbik-je-dite-madarske-politiky-doc-/ln_noviny.aspx=A090610_000034_ln_noviny_sko&klic=231952&mes=090610_0 Navštíveno 12. 8. 2009.
- Phillips, Leight (2009): *Far-right having difficulty clubbing together in EU parliament*. Euobserver, 11. 06. 2009. Online, <http://euobserver.com/9/28284>, navštíveno 12.8.2009
- Stancil, J. (2009): Jobbik Rising. Online, <http://www.thenation.com/doc/20090629/stancil>, navštíveno 12. 8. 2009.

Jobbik - www.jobbik.hu; www.jobbik.com

Krisztina Morvai – <http://www.morvaikrisztina.hu/>

O autorech:

Alida Bélaiová je studentkou Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, odborně se zaměřuje se na výzkum problematiky střeoevropské krajní pravice.

Miroslav Mareš je vedoucí Oddělení Bezpečnostních a strategických studií Katedry politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity